

**International
Federation of
Library
Associations and Institutions**

IFLA-UNESCO Yleisen kirjaston manifesti 2022

Vapaus, hyvinvointi ja yhteiskunnan ja yksilöiden kehittyminen ovat perustavanlaatuisia ihmisarvoja. Ne saavutetaan vain siten, että hyvin asioista perillä olevat kansalaiset käyttävät demokraattisia oikeuksiaan ja osallistuvat aktiivisesti yhteiskunnan toimintoihin. Rakentava osallistuminen ja demokratian kehittyminen riippuvat riittävästä koulutuksesta ja vapaasta ja esteettömästä pääsystä tietojen, ajatusten, kulttuurin ja informaation käyttöön.

Yleinen kirjasto, joka on paikallinen portti tiedon ääreen, luo perusedellytykset elinikäiselle oppimiselle, itsenäiselle päätöksenteolle ja yksilöiden ja sosiaalisten ryhmien kulttuurin kehitykselle. Se vahvistaa tietoyhteiskuntaa mahdollistamalla kaikenlaisen tiedon tutkimisen, tuottamisen ja jakamisen, mukaan lukien tieteellinen ja paikallinen tieto, ilman liiketoiminnan, tekniikan tai lainsäädännön asettamia esteitä.

Jokaisen kansan keskellä ja erityisesti kehittyvissä maissa kirjastot pitävät huolta siitä, että oikeudet koulutukseen sekä tietoyhteiskuntaan ja yhteisön kulttuurielämään osallistumiseen toteutuvat mahdollisimman monen kohdalla.

Tämä julistus esittää UNESCO:n käsityksen yleisestä kirjastosta elävänä kasvatuksen, kulttuurin, inklusion ja tiedon lähteenä, keskeisenä kestäväen kehityksen edistäjänä sekä yksilöiden mielen kautta tapahtuvan henkilökohtaisen rauhan ja hengellisen hyvinvoinnin edistäjänä.

UNESCO rohkaisee edellä mainittuun perustuen sekä hallituksia että paikallishallintoa kannattamaan ja aktiivisesti sitoutumaan yleisten kirjastojen kehittämiseen.

Yleinen kirjasto

Yleinen kirjasto on paikallinen informaatiokeskus, joka tuo kaikenlaisen tiedon helposti asiakkaidensa saataville. Se on tietoyhteiskunnan olennainen osa, joka sopeutuu jatkuvasti uusiin kommunikointitapoihin voidakseen toteuttaa tehtävänsä ja tarjota kaikille sujuvan pääsyn tiedon pariin ja mahdollistaa sen merkityksellisen hyödyntämisen. Se tarjoaa julkisen saavutettavan tilan, jossa voi tuottaa tietoa, jakaa ja vaihtaa tietoa ja kulttuuria ja edistää kansalaisaktiivisuutta.

Kirjastot ovat yhteisöjen luojia, jotka pyrkivät aktiivisesti tavoittamaan uusia ihmisryhmiä ja kuuntelevat tarkkaan toiveita voidakseen suunnitella paikallisiin tarpeisiin vastaavia palveluita, jotka osaltaan parantavat ihmisten elämänlaatua. Asiakkaat luottavat kirjastoonsa, ja vastavuoroisesti kirjasto pyrkii aktiivisesti pitämään yhteisönsä ajan tasalla.

Yleisen kirjaston palveluja annetaan tasa-arvoisesti ikään, etnisyyteen, sukupuoleen, uskontoon, kansallisuuteen, kieleen, sosiaaliseen asemaan tai muuhunkaan ominaisuuteen katsomatta. Erityispalveluja ja -aineistoa annetaan asiakkaille, jotka eivät jostakin syystä voi käyttää tavallisia palveluja ja aineistoa.

Tällaisia asiakkaita ovat esimerkiksi kielellisiin vähemmistöihin kuuluvat, vammaiset, sairaalassa tai vankiloissa olevat sekä henkilöt, joilla on heikot digitaaliset taidot tai heikko lukutaito.

Kaikkien ikäryhmien on löydettävä tarpeisiinsa sopivaa aineistoa. Aineiston ja palvelujen hyödyntämiseksi on oltava käytössä sopivia viestintävälineitä ja modernia teknologiaa samoin kuin perinteistä aineistoa. Korkea laatu ja paikallisten tarpeiden, elinolosuhteiden, kielten ja kulttuurisen moninaisuuden huomiointi ovat toiminnan perusta. Aineiston täytyy vastata ajankohtaisten trendien ja yhteiskunnan kehityksen samoin kuin inhimillisten pyrkimysten ja mielikuvituksen antamiin haasteisiin.

Ideologinen, poliittinen tai uskonnollinen sensuuri tai kaupallinen painostus eivät saa vaikuttaa aineistoon ja palveluihin.

Yleisen kirjaston tehtävät

Seuraavien tietoon, lukutaitoon, kasvatukseen, inklusioon, kansalaisten osallistumiseen ja kulttuuriin liittyvien avaintehtävien pitäisi olla yleisten kirjastopalvelujen ydin. Avaintehtäviensä kautta yleiset kirjastot osallistuvat kestäväen kehityksen tavoitteisiin ja rakentavat tasa-arvoisempaa, humanimpaa ja kestävämpää yhteiskuntaa.

Yleisen kirjaston avaintehtävät:

- varmistaa laaja-alaisen tiedon ja ideoiden saavutettavuus ilman sensuuria, tukea omaehtoista ja yleistä koulutusta kaikilla tasoilla, sekä tukea elinikäistä oppimista, joka mahdollistaa jatkuvan, vapaaehtoisen ja itseohjautuvan tiedon hankkimisen kaikissa elämänvaiheissa
- mahdollistaa henkilökohtainen luova kasvu ja stimuloida mielikuvitusta, luovuutta, uteliaisuutta ja myötätuntoa
- luoda ja vahvistaa lasten lukutottumuksia syntymästä aikuisuuteen saakka
- aloittaa ja tukea luku- ja kirjoitustaitoa tukevia toimintoja ja ohjelmia ja osallistua niihin, sekä kehittää medialukutaitoa ja digitaalista lukutaitoa kaikissa ikäryhmissä tiedostavan demokraattisen yhteiskunnan varustamisen hengessä
- tarjota palveluja yhteisöille sekä paikan päällä että digitaalisen tekniikan välityksellä mahdollistaen tiedon, aineistojen ja ohjelmien saavutettavuuden mistä käsin tahansa
- varmistaa, että kansalaiset saavat käyttöönsä kaikenlaista yhteisöään koskevaa tietoa sekä mahdollisuuden järjestäytyä, sillä kirjastolla on roolinsa yhteiskunnan ytimessä
- tarjota tutkittua tietoa, kuten asiakkaiden elämään mahdollisesti vaikuttavia tutkimustuloksia ja terveystietoa, sekä mahdollistaa tieteen kehittämiseen osallistuminen
- tuottaa riittäviä tietopalveluja paikallisille yrityksille, yhdistyksille ja intressiryhmille
- säilyttää ja pitää saatavilla paikallista ja alkuperäistä aineistoa, tietoa ja perintöä (myös suullista), luoden ympäristön, jossa paikallisyhteisö voi aktiivisesti valikoida tallennettavia, säilytettäviä ja jaettavia aineistoja yhteisön toiveiden mukaisesti
- edistää kulttuurien välistä kanssakäymistä ja suosia kulttuurin monimuotoisuutta
- säilyttää kulttuurin ilmenemismuotoja ja kulttuuriperintöä ja pitää niitä mielekkäästi saavutettavissa, arvostaa taiteita, pitää tieteellisiä saavutuksia, tutkimuksia ja keksintöjä avoimesti saavutettavissa sekä perinteisen että digitaalisen tai digitalisoidun median kautta.

Rahoitus, lainsäädäntö ja verkostot

Yleinen kirjasto ei periaatteessa peri käyttömaksuja. Yleinen kirjasto on paikallisten ja valtakunnallisten päätöksentekijöiden vastuulla. Sitä täytyy tukea ajantasaisella erityislainsäädännöllä, joka noudattaa kansainvälisiä sopimuksia. Kansalliset ja paikalliset hallintoelimet vastaavat sen toiminnan rahoituksesta. Yleisen kirjaston on oltava oleellinen osa kaikkia pitkäaikaisia kulttuuri-, tiedonvälitys-, lukutaito- ja koulutusstrategioita.

Digitaalisella aikakaudella tekijänoikeuksien ja immateriaalioikeuksien tulee taata kirjastoille sama mahdollisuus kohtuullisin ehdoin hankkia ja pitää saatavilla digitaalista sisältöä siinä missä aineellisia resurssejakin.

Maanlaajuisen kirjastotyön koordinoinnin ja yhteistyön varmistamiseksi lainsäädännöllä ja strategisissa suunnitelmissa täytyy määritellä ja kehittää kansallista kirjastoverkostoa, joka toiminnassaan noudattaa yhteisesti sovittuja toimintamalleja.

Yleinen kirjastoverkosto täytyy suunnitella huomioon ottaen kansalliset ja alueelliset kirjastot sekä tutkimus- ja erikoiskirjastot samoin kuin koulujen, oppilaitosten ja yliopistojen kirjastot.

Toiminta ja kirjastonhoito

On laadittava selkeä toimintaohjelma, jossa määritellään kohteet, tärkeysjärjestys ja palvelut suhteessa paikallisiin yhteisön tarpeisiin. Paikallistieto ja yhteisön osallistuminen ovat tässä prosessissa tärkeitä, ja paikalliset yhteisöt pitäisi ottaa mukaan päätöksentekoon.

Yleinen kirjasto täytyy organisoida tehokkaasti ja toiminnan ammattimaista tasoa täytyy pitää yllä.

Palveluiden on oltava fyysisesti tai digitaalisesti kaikkien yhteisön jäsenten saavutettavissa. Tämä vaatii oikein sijoitettuja ja hyvin varustettuja kirjastorakennuksia, hyviä luku- ja opiskelutiloja, kunnollista teknologiaa ja riittäviä aukioloaikoja, jotka sopivat käyttäjille. Se tarkoittaa myös hakeutuvia palveluita niille, jotka eivät pysty käymään kirjastossa.

Kirjaston palveluja tulee mukauttaa yhteisöjen tarpeisiin maaseudulla ja kaupungeissa sekä vastaamaan marginalisoitujen ryhmien, erityistä tukea tarvitsevien ja monikielisten käyttäjien tarpeisiin sekä yhteisön alkuperäiskansojen tarpeisiin.

Kirjastonhoitaja on aktiivinen kanava käyttäjien ja resurssien välillä - sekä digitaalisten että perinteisten. Asianmukaisten palveluiden takaamiseksi ja nykyisten ja tulevien haasteiden kohtaamista varten kirjastonhoitajan ammattikoulutus ja jatko- ja täydennyskoulutus ovat välttämättömiä, samoin kuin riittävät henkilöstöresurssit ja aineelliset resurssit. Päättäjien tulee kuulla kirjastoalan ammattilaisten näkemyksiä siitä, miten määritellään määrällisesti ja laadullisesti riittävät resurssit.

On tarjottava käyttäjäkoulutusta ja hakeutuvaa toimintaa kaikkien resurssien käytön helpottamiseksi.

Lisää tutkimusta tulisi tehdä kirjaston vaikutuksista ja kerätä tietoa, jotta kirjastojen sosiaaliset hyödyt voidaan todistaa poliittisille päättäjille. Tilastotietoa tulisi kerätä pitkältä ajalta, sillä kirjastojen vaikutukset yhteiskuntaan näkyvät usein vasta seuraavissa sukupolvissa.

Yhteistyö

Yhteistyö eri kumppaneiden kanssa on kirjastoille olennaisen tärkeää, jotta voidaan tavoittaa laajempi ja monipuolisempi asiakaskunta. Yhteistyö relevanttien tahojen – esimerkiksi käyttäjäryhmien, koulujen, järjestöjen, kirjastoseurojen, yritysten ja muiden ammattilaisten kanssa paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla – täytyy taata.

Julistuksen toimeenpano

Kansallisia ja paikallisia päätöksentekijöitä ja kirjastolaitosta koko maailmassa kehoitetaan toteuttamaan tässä julistuksessa ilmaistut periaatteet.

18. heinäkuuta 2022